

Editorial

Lect. Dr. Alexandru Prelipcean

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” - Iași

REVISTA CANDELA - LAMPĂ DE VEGHE ACADEMICĂ ÎN ȚINUTUL BUCOVINEI: ISTORIC, TENDINȚE ȘI UN AGGIORNAMENTO NECESAR

„Cine nu-și cunoaște trecutul, ca din el să tragă învățătură, nu-și va pune la cale prezentul, pentru ca să-și asigure viitorul”¹.

În pleiada revistelor naționale de teologie ortodoxă, revista *Candela* – gândită *ab initio* ca un *jurnal bisericesc-literar*² – și-a proiectat propriul său traseu academic începând cu data de 1 iulie 1882, atunci când mitropolitul Silvestru (Morariu-Andrievici) al Bucovinei și Dalmației a binecuvântat apariția ei³. Inițial, aceasta era gândită

¹ Isidor ONCIUL, „Ceva despre mersul și dezvoltarea culturii teologice și clericale în Bucovina”, în: *Candela*, II (1883), 1, p. 2.

² A se vedea titlul inserat pe prima pagină a primului număr din revista *Candela* [I (1882), 1, p. 1].

³ Pentru amănunte legate de această apariție editorială, a se vedea: Pr. Dumitru VALENCIUC, *Candela. Revistă teologică și bisericască. Seria a doua (1923-1946): ghid bibliografic*, Ed. Mușatinii & Ed. „Bucovina Viitoare”, Suceava, 1999, pp. 7-32; Pr. Justinian Remus COJOCAR, „1882 – anul apariției revistei

să apară bilingv, română și rutenă (ucraineană), având doi *primi-redactori*: pentru textul românesc – profesorul Vasile Mitrofanovici (1882-1883), urmat de părintele Artemie Berariu (1884-1894), iar pentru cel ucrainean – profesorul Isidor Vorobchevici (1882-1900), urmat de consilierul Artemin Manastyrski (1901-1914)⁴. În perioada 1882 – august 1914 revista a apărut, fără nicio întrerupere, cu titlul *Candela – foaie bisericească-literară*, urmând ca, după izbucnirea Primului Război Mondial, aceasta să-și sisteze apariția până în anul 1923, când începe ediția a doua⁵.

Cuprinsul revistei – desigur, pentru ambele serii – a fost unul deschis atât spre studii teologice științifice, cât și spre traduceri și articole de interes practic, „bune pentru păstoria sufletescă. La cele din urmă numărăm predicile pentru aproape toate duminicile și sărbătorile de peste an, precum și sărbători ocazionale, fie festive, funebre sau ținute și cu alte ocazii”⁶.

Tendința acestui jurnal bisericesc era una bivalentă. Se încerca, prin apariția sa, pe de o parte, elaborarea și editarea unor studii teologice care să-i ajute pe preoții din Bucovina în misiunea lor pastorală, iar pe de altă parte, călăuzirea poporului spre înțelegerea mult mai profundă a realităților teologice:

«Candela» a Mitropoliei Bucovinei”, în: *Teologie și Viață*, XXVII (2017), 1-4, pp. 241-250.

⁴ Vasile GHEORGHIU, Vasile TARNAVSCHI, *Indice general al foaii bisericești-literare Candela pentru anii 1882-1914*, Ed. Consistoriului Arhiepiscopesc al Bucovinei, Cernăuți, 1923, p. 3.

⁵ Pr. Mircea PĂCURARIU, „Candela”, în vol. *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, p. 151. Pentru titlurile cuprinse în această ediție secundară, a se vedea: Pr. D. VALENCIUC, *Candela. Revistă teologică și bisericească...*, pp. 33-97.

⁶ V. GHEORGHIU, V. TARNAVSCHI, *Indice general...*, pp. 3-4.

„Tendința acestui jurnal este mai întâi sporirea, lățirea și fructificarea științei teologice, încât știința teologică este baza și îndreptarul pentru activitatea și viața preoțească. Mediul și floarea vieții și a activității preoțești în Biserica Ortodoxă este păstoria suflătoare [...]. Din această cauză toată activitatea pe terenul teologiei se raportează la păstoria suflătoare și știința teologică împlinște sublima sa problemă în această măsură în care contribuie la sporirea intereselor păstoririi suflătoare și la ajungerea scopurilor ei [...]. Dar și pe poporul creștin nu-l va scăpa din vedere *Candela*, ci lumina ei modestă va căuta să străbată până în păturile sale, arătându-i adevărata religiozitate și moralitate, încălzindu-l pentru dorințele sale către Dumnezeu și oameni, către Biserică și Stat, și însuflându-i pentru Dumnezeu și legea Lui cea sfântă. Totodată, *Candela* va năzui să deștepte poporul creștin pentru interesele sfinte ale Bisericii”⁷.

Personalități marcante ale vieții eclesiale și academice din spațiul românesc, precum Vasile Mitrofanovici⁸, Vasile Gheorghiu⁹,

⁷ Vasile MITROFANOVICI, „Precuvântare”, în: *Candela*, I (1882), 1, pp. 1-2.

⁸ „Cuvântare la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos”, în: *Candela*, I (1882), 6, pp. 289-294; „Omilie pentru duminica vameșului și a fariseului”, în: *Candela*, II (1883), 2, pp. 79-85; „Cuvântare la Schimbarea la Față a D-lui nostru Iisus Hristos și totodată la ziua aniversării nașterii Maiestății Sale c.r. Apostolice Francisc Iosif I”, în: *Candela*, II (1883), 8, pp. 442-446; „Despre învățătura religioasă catehetică”, în: *Candela*, II (1883), 10, pp. 542-547; „Disciplina penitențială în Biserica Ortodoxă din timpurile cele mai vechi până în ziua de astăzi”, în: *Candela*, II (1883), 8, pp. 427-435; II (1883), 9, pp. 473-482 (partea a doua); II (1883), 10, pp. 529-541 (partea a treia); III (1884), 1, pp. 26-37 (partea a patra); III (1884), 2, pp. 83-94 (partea a cincea); III (1884), 3, pp. 149-160 (partea a șasea); III (1884), 4, pp. 222-233 (partea a șaptea); III (1884), 5, pp. 280-287 (partea a opta) etc.

⁹ „Anul și ziua morții Domnului nostru Iisus Hristos”, în: *Candela*, XXXVII (1926), pp. 5-27; „Cuvântare ținută la Parastasul pentru prof. dr. T. Tarnavski, în ziua de 14 ianuarie 1934”, în: *Candela*, XLIV (1933), 1-12, pp. 177-182; „Predică pentru Duminica Floriilor”, în: *Candela*, XLIV (1933), 1-12, pp. 183-187; „«Idea de împăcare și mântuire» la noi, la romano-occidentali și la protestanți”, în: *Candela*, XLVI (1935), 1-12, pp. 49-70; „Predică

Ioan Zugrav¹⁰, Orest Bucevschi¹¹, Milan Șesan¹², Iustin Moisescu (cel de-al IV-lea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române)¹³, Eusebie Popovici¹⁴, Vladimir Prelipcean¹⁵, Leca Morariu¹⁶, Alexandru I. Ciurea¹⁷ și mulți alții au adus contribuții științifice extrem de valoroase în paginile revistei *Candela*. Studiile lor au rămas, chiar și astăzi, un veritabil imbold pentru a le urma paradigmele academice și pentru a înțelege mult mai profund necesitatea aplecării serioase

de ziua Pogorării Spiritului Sfânt, ținută în biserica din Corovia”, în: *Candela*, XLVII (1936), 1-12, pp. 361-364; „Predică pentru Duminica a XII-a după Rusalii”, în: *Candela*, XLVII (1936), 1-12, pp. 369-371 etc.

¹⁰ „Cărțile bisericești mai vechi din vechea biserică episcopală din Rădăuți și însemnările de pe ele”, în: *Candela*, XXXV (1924), 7-8, pp. 341-343; „Cărți vechi bisericești de la biserica din Botușana, jud. Suceava”, în: *Candela*, XXXIX (1928), 6-8, pp. 171-174; „Un manuscris din anul 1419 al Liturghiei Sf. Vasile cel Mare”, în: *Candela*, XLVII (1937), pp. 263-282 etc. Pentru amănunte legate de viața și activitatea publicistică a părintelui Ioan Zugrav, a se vedea: Ion VICOVAN, „Un profesor de teologie puțin cunoscut: preotul profesor dr. Ioan Zugrav (1893-1982)”, în: *Teologie și Viață*, XXIII (2013), 5-8, pp. 22-38.

¹¹ „Iubirea față de aproapele (II)”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 312-337.

¹² „Biserica Ortodoxă Rusă după război”, în: *Candela*, XLVII (1936), 1-12 (anexa); „Cinstirea sf. icoane”, în: *Candela*, LIII-LIV (1942-1943), pp. 72-112; „Filioque în *Psaltirea Scheiană*”, în: *Candela*, LV-LVI (1944-1945), pp. 13-24; „De ce Uniația?”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 273-293 etc.

¹³ „Originalitatea parabolilor Mântuitorului”, în: *Candela*, LV-LVI (1944-1945), pp. 60-107; „Activitatea Sf. Apostol Pavel în Atena”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 45-262.

¹⁴ „Încercarea de a pătrunde cu cugetarea filosofică speculativă întrucâtva în misterul Sf. Treimi”, în: *Candela*, LIII-LIV (1942-1943), pp. 162-172.

¹⁵ „Vocația la profeția Vechiului Testament”, în: *Candela*, LIII-LIV (1942-1943), pp. 57-71; „Aspecte sociale în scrierile profeților Vechiului Testament”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 338-359 etc.

¹⁶ „Zbucium pentru biserica arboroșeană la 1870”, în: *Candela*, LV-LVI (1944-1945), pp. 144-150; „Pentru Iraelie Porumbescu”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 425-433 etc.

¹⁷ „La o sută de ani de la moartea lui Veniamin Costache”, în: *Candela*, LVII (1946), pp. 434-452.

spre *ad fontes*¹⁸ și spre cunoașterea problematicilor teologice, care pot fi transpuse (chiar și) în plan pastoral.

Începând cu numărul 53-54 (1942-1943), din cauza condițiilor istorice nefavorabile, dar și ca urmare a mutării Facultății de Teologie din Cernăuți, revista a fost redusă semnificativ, fiind publicată „numai în formă redusă” la Râmnicu Vâlcea¹⁹, iar mai apoi la Iași. Este important de precizat faptul că doar pentru numărul 55-56 (1944-1945) al revistei va fi introdus subtitlul: „Anuar teologic și bisericesc. Publicat de profesorii Facultății de Teologie din Suceava – Universitatea «Cuza Vodă» din Iași”. Începând cu

¹⁸ Amintim, în acest sens, publicarea a numeroase traduceri patristice inedite. A se vedea, de pildă: SF. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, trad. M. Bendeschi [în: *Candela*, II (1883), 5, pp. 261-267; II (1883), 6, pp. 325-331 (partea a doua); II (1883), 7, pp. 377-380 (partea a treia); II (1883), 8, pp. 436-441 (partea a patra); II (1883), 9, pp. 483-491 (partea a cincea); II (1883), 11, pp. 604-610 (partea a șasea); II (1883), 12, pp. 654-662 (partea a șaptea); III (1884), 1, pp. 38-45 (partea a opta); III (1884), 2, pp. 95-102 (partea a noua); III (1884), 3, pp. 161-166 (partea a zecea); III (1884), 4, pp. 234-242 (partea a 11-a); III (1884), 5, pp. 288-295 (partea a 12-a); III (1884), 6, pp. 352-359 (partea a 13-a); III (1884), 7, pp. 427-434 (partea a 14-a); III (1884), 8, pp. 499-505 (partea a 15-a); III (1884), 9, pp. 569-576 (partea a 16-a); III (1884), 10, pp. 641-647 (partea a 17-a); III (1884), 12, pp. 773-779 (partea a 18-a); IV (1885), 1, pp. 32-35 (partea a 19-a); IV (1885), 4, pp. 227-236 (partea a 20-a)], *Învățătura celor doisprezece Apostoli*, trad. C. Popovici jr [în: *Candela*, V (1886), 4, pp. 193-205]; [SF.] IUSTIN MARTIRUL [ȘI FILOSOFUL], *Apologia întâi și a doua*, trad. N. Cotos [în: *Candela*, XLVI (1935), 1-12, pp. 300-304; XLVII (1936), 1-12, pp. 315-317; LVII (1946), pp. 294-302] etc. Pentru lista completă a traducerilor din operele sfinților părinți și ale scriitorilor bisericești, a se vedea: Pr. D. VALENCIUC, *Candela. Revistă teologică și bisericească...*, pp. 48-50.

¹⁹ A se vedea textul notei de la volumul comemorativ de 60 de ani al revistei: „Din cauza vitregiei vremurilor și a noului refugiu, revista noastră apare numai în formă redusă. Textul a fost tipărit încă la Cernăuți, în Tipografia «Glasul Bucovinei», iar coperta a fost executată în Tipografia Unirea, și ea refugiată la Râmnicu Vâlcea, unde s-a stabilit Facultatea noastră de Teologie din Cernăuți” [*Candela*, LIII-LIV (1942-1943), p. 3].

numărul următor, se va reveni la subtitlul inițial de „revistă teologică și bisericească”.

Încetarea definitivă a acestei serii secundare a revistei *Candela* se va produce în anul 1946 (numărul 57, publicat la Iași în 1947). Motivul principal care a stat la baza acestei dispariții editoriale a fost contopirea Facultății de Teologie de la Suceava cu cea de la București, eveniment petrecut în 1948²⁰.

După aproximativ cinci decenii, odată cu înscăunarea Înaltpreașfințitului Părinte Pimen Zainea ca arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților (3 martie 1991), revista *Candela* va fi reactivată prin păstrarea titlului consacrat, dar cu modificări substanțiale în privința formei și fondului ei. Această publicație, mult redusă ca paginație, a încercat să se prezinte mai curând ca o *foaie volantă* sau ca un *bulletin oficial rezumativ* al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, cuprinzând articole teologice și literare de foarte mici dimensiuni, florilegii patristice și tematice, prezentarea succintă a activităților socio-filantrropice, precum și inserarea agendei ierarhilor. Prin această formă compozită, dar și extrem de lapidară, care s-a păstrat până în anul 2020, revista în sine nu poate fi evaluată astăzi drept o serie nouă a revistei *Candela*.

Anul 2021 reprezintă un nou început pentru această revistă. În baza deciziei Permanenței Consiliului Eparhial (nr. 1386/30.03.2021), a fost reactivată această revistă de teologie și cultură, propunându-se ca noua serie (a treia) să continue traiectoria impusă deja, dar să primească (și) un *aggiornamento sine qua non* contextului contemporan. Noul format, care a păstrat, pe cât posibil, secțiunile revistei *Candela* din perioada interbelică și postbelică, va încerca să aducă în avanscenă studii de anvergură care să acopere diferite domenii (teologie, istorie, filologie clasică, literatură și artă creștină, gândire contemporană etc.). Desigur, un accent deosebit este plasat și pe

²⁰ Pr. M. PĂCURARIU, „Cernăuți”, pp. 170-171.

valorificarea tezaurului omiletic, și pe instruirea credincioșilor, lucru realizabil prin publicarea cuvântărilor pastorale la marile sărbători din cadrul anului bisericesc. *In extenso* și complementar acestor direcții, cunoașterea vieții eclesiastice a acestei eparhii, a evenimentelor la care aceasta este parte integrantă și integratoare este o altă necesitate stringentă și un jalon structural, de care noul concept al revistei va ține cu siguranță cont.

Cu un traseu deloc de neglijat, cu o istorie îndelungată și cu o activitate publicistică remarcabilă, revista *Candela* s-a dorit a fi, fără doar și poate, o *lămpă de veghe academică* pentru cultivarea, păstrarea și cunoașterea problematicilor teologice și a vieții eclesiastice din ținutul Bucovinei, chemat astăzi să facă față unor noi provocări.

Revista teologică și culturală *Candela*, prin intermediul acestui *new entry*, care „(re)interpretează” tradiția de un veac a *editio princeps*, va căuta să ofere lumii contemporane atât file de cultură teologică, cât și repere pnevmatice, prin care fiecare cititor în parte are posibilitatea să se apropie și mai mult de cunoașterea valorilor creștine autentice. Desigur, această ultimă observație poate fi percepută și ca o *invitație științifică* sau ca acel (modern) *call for papers* adresat(ă) tuturor de a contribui la gândirea teologică actuală, academică și deopotrivă duhovnicească!

* * *

Dincolo de acest lapidar editorial, prezentul număr al revistei *Candela* este deschis de cuvântările pastorale ale Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, la praznicul Învierii Domnului și la sărbătoarea Nașterii Fiului lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară Maria. Aceste cuvântări scot în evidență mesajul biblic și implicațiile dogmatice pe care cele două sărbători le încifrează.

Seria *Studiilor* cuprinde nu mai puțin de 11 contribuții grupate pe diferite teme.

Primul studiu, semnat de Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, dezvoltă problematica legată de sistemul lecturilor biblice în Săptămâna Luminată, punând în comparație două tradiții (ierusalimiteană și ritualul actual). Așa cum arată Preasfinția Sa, „selecțiile de pasaje noutestamentare rânduite de Biserică pentru Săptămâna Luminată urmează principiul *lectio continua*, criteriu cu rădăcini hagiopolite, dar definitivat și șlefuit în redacția constantinopolitană a lecionarului”.

Următoarele studii sunt preponderent cu temă istorică și vizează personalitatea Sf. Ierarh Petru Movilă. Studiul părintelui Ion Vicovan, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, analizează tridimensional personalitatea Sf. Ierarh Petru Movilă, și anume: contextul istoric în care a viețuit, lucrarea sa și importanța viețuirii sale pentru spațiul ortodox. Așa cum indică autorul la finalul studiului, Sf. Ierarh Petru Movilă „a avut o contribuție fundamentală și pentru apărarea Ortodoxiei universale prin alcătuirea *Mărturisirii de credință* ce-i poartă numele, el fiind numit «Părintele teologiei ortodoxe moderne»”.

Părintele Vasile Nechita, cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Apostol Andrei” din Constanța, compară, în studiul său, două personalități ale vieții spațiului creștin ortodox din veacul al XVII-lea, și anume: Sf. Ierarh Petru Movilă, mitropolit al Kievului, și Sf. Ierarh Varlaam, mitropolit al Moldovei. Un asemenea demers este dificil, date fiind multitudinea factorilor în care au viețuit cei doi mitropoliți și dimensiunile lor pastorale. Priviți ca oameni providențiali, rolul major al celor doi ierarhi a fost acela de a apăra prin scris și cuvânt Ortodoxia în fața prozelitismului romano-catolic și calvin.

Continuând seria studiilor referitoare la personalitatea ierarhului kievean, părintele Ionel Ene de la Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie din Galați scoate în evidență, în studiul său, implicațiile

Mărturisirii de credință a Sf. Ierarh Petru Movilă asupra Sfintei Taine a Euharistiei. Elementul de noutate al studiului constă în acele propuneri de cercetare cu privire la modul în care poate fi înțeleasă (chiar și astăzi) realitatea *frângerii pâinii*.

O incursiune în viața, studiile, opera marcantă, activitatea duhovnicească și culturală a Sf. Ierarh Petru Movilă este oferit de părintele Ștefan Oprea, cadru didactic la Seminarul Teologic „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Piatra Neamț. Studiul prezintă și întregul proces de canonizare, care a debutat în anul 1996, precum și documentele deosebit de importante pentru înțelegerea argumentelor care au stat la baza acestui demers al Bisericii.

Părintele arhimandrit Mihail Daniliuc, cadru didactic la Seminarul Teologic Ortodox „Veniamin Costachi” de la Mănăstirea Neamț, analizează problematicile Sinodului de la Iași, din anul 1642, și importanța sa pentru spațiul ortodox răsăritean. Dincolo de prezentarea sintetică a acestui eveniment major pentru lumea creștină a secolului al XVII-lea, Sinodul de la Iași, din 1642, reprezintă – așa cum conchide autorul studiului – „un model de cooperare teologică și duhovnicească, rămânând un exemplu inspirat de soluționare a problemelor urgente ce tulbură viața bisericească”.

Complementar studiilor anterioare sunt cele redactate de părintele Aurel Florin Țuscanu și de părintele Viorel Laiu. Primul studiu atrage atenția asupra situației Episcopiei Romanului în „epoca Movileștilor” (sfârșitul secolului al XVI-lea și prima jumătate a secolului al XVII-lea). Fără doar și poate, structura studiului se prezintă ca o radiografie pertinentă asupra vieții și activităților episcopilor care au urcat pe tronul Episcopiei Romanului în secolul al XVII-lea. Cel de-al doilea studiu, semnat de părintele Viorel Laiu, bazându-se pe documente istorice, dorește să sublinieze influența și suportul pe care întreaga „familie a Movileștilor” le-au avut asupra mănăstirilor din ținutul Neamțului.

Tot în categoria studiilor de natură istorică este și cel semnat de monahul Alexie Cojocar, viețuitor al Mănăstirii Putna. Studiul său se concentrează pe „inventarierea” egumenilor Mănăstirii Sucevița în prima jumătate a veacului al XVII-lea, completând și revizuiind două liste existente deja.

Ultimele două studii țin de domeniul erminiei picturii bizantine și omileticii. Astfel, studiul părintelui Bogdan Cojoleancă analizează modul în care învățătura Sfinților Părinți cu privire la Răstignirea Domnului se reflectă în frescele a trei mănăstiri din Bucovina (Vroneț, Humor și Moldovița). Părintele Bogdan Lupăștean-Barfă propune lectorului o incursiune în munca științifică a mitropolitului Bartolomeu Anania, comparând diferite pasaje vetero și noues-tamentare (*Psalmi* 142 și *Ioan* 10, 1-18) din versiunea sinodală cu diortosisirile propuse de acesta din urmă.

În secțiunea *Teologie patristică* a fost inclusă traducerea operei *La cuvântul pe care Domnul l-a spus că „în lumea aceasta necazuri veți avea”*. Despre cum trebuie să fie omul desăvârșit din corpul operei Sf. Efrem Sirul. Opera efremiană este, pe de o parte, o ermīnie biblică asupra pasajului ioaneic (16, 33), dar și un îndemn pnevmatic spre modelarea noastră ca ființe chemate spre desăvârșire.

În cadrul secțiunii *Teologie contemporană* a fost inclus studiul profesorului Photios Ioannidis de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Tesalonic. Studiul domniei sale, apărut în versiunea românească prin amabilitatea părintelui Alexandru Iorga, analizează două piese imnografice din tradiția bizantină, și anume *suferința lui Hristos* și *plânsul Maicii Domnului*.

Segmentul dedicat *recenziilor* atrage atenția prin inserarea a două prezentări foarte bogate în informații și spirit critic. Părintele Claudiu-Ioan Coman schițează opinii critice cu privire la lucrarea părintelui arhimandrit Damaschin Luchian (*Paternitate duhovni-cească în scrisorile Sfinților Varsanufie și Ioan*) și ajunge la concluzia că lucrarea „este cu siguranță un punct de plecare ce se impune

atât preoților care doresc să fie duhovnici eficienți, cât și credincioșilor care își propun fie să-și îmbogățească cunoștințele teologice, fie să își intensifice trăirea și experiența credinței, așa încât a o cerceta cu toată atenția este o chestiune care se impune de la sine”.

Cea de-a doua prezentare aparține lui Andrei Macar, care semnează recenziile cărții *The Dialogue Between The Eastern Orthodox and Oriental Orthodox Churches*, ce are drept editor pe Christine Chaillot. Cartea în sine, privită ca un compendiu, „este un instrument de lucru util în vederea relansării dialogului teologic dintre creștinii răsăriteni și cei vechi-orientali, care ajută la cunoașterea mai bună a relațiilor dintre ei și constituie un fundament pentru cercetările ulterioare”.

Ultimele două secțiuni ale prezentului număr prezintă în mod diacronic evenimentele desfășurate în anul 2021 în cadrul Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, precum și cărțile publicate sub egida Editurii Crimca.

Sperăm că această prezentare să creeze în sufletul cititorului o dorință de lectură, spicuire și răsfoire cu plăcere și cu acribie a acestui prim număr din revista *Candela!*

